Zašto je potrebna Pozitivna lista?

Pozitivna lista dopuštenih kućnih ljubimaca je popis životinjskih vrsta koje je dopušteno držati, uzgajati i/ili trgovati kao kućnim ljubimcima. Samo vrste koje prođu neovisnu procjenu prema provjerljivim znanstvenim kriterijima mogu biti uvrštene na listu, a time i dopuštene za držanje.

Ti kriteriji mogu uključivati, između ostalog:
- Rizike od narušavanja dobrobiti životinja;
- Rizike za zaštitu te vrste;
- Rizike da određena vrsta postane invazivna u slučaju bijega ili napuštanja;
- Rizike od unošenja novih bolesti koje bi mogle utjecati na druge životinje
- Rizike po ljudsko zdravlje i sigurnost, primjerice širenje zoonoznih bolesti.

Radi osiguravanja objektivnosti, transparentnosti i provjerljivosti, razvoj liste može imati dvije faze:
1. Odbor neovisnih stručnjaka razvija metodologiju izrade liste (npr. određuje kriterije).
2. Zasebni neovisni stručni odbor primjenjuje metodologiju prvog odbora kako bi sastavio stvarni popis. Pri tome procjenjuje prvenstveno vrste koje su trenutno u prometu na hrvatskom tržištu - što pomaže da se ne procjenjuju sve vrste poznate znanosti.

Zašto je Pozitivna lista potrebna

Trgovina egzotičnim kućnim ljubimcima danas je posebno brzorastuća, unosna i ekološki dalekosežna.
Mnogi od milijuna primjeraka ulovljenih u divljini ili uzgojenih u zarobljeništvu imaju složene bihevioralne, fizičke i psihološke potrebe koje se tipično ne mogu zadovoljiti u domaćem okruženju. To rezultira patnjom životinja, a može predstavljati i ozbiljan rizik za javno zdravlje, zaštitu prirode te okoliš.
Impulzivne kupnje, nedostatak znanja potrošača, lako širenje dezinformacija u kombinaciji s nedostatnom regulacijom i sve veću dostupnost putem online trgovine, zamagljuju granicu između zakonite i nezakonite trgovine.

Zašto Hrvatska ne bi trebala čekati EU listu

Države imaju slobodu uspostaviti Pozitivne liste prema vlastitim kriterijima i potrebama, čime će one biti korisnije i prilagođenije nacionalnom kontekstu.
Problem je svakim danom sve veći, kao i posljedice, osobito s obzirom na trenutačnu situaciju u kojoj ne postoji nikakva regulativa. Danas praktički svatko može nabaviti gotovo bilo koju životinju, uključujući i potencijalno opasne vrste, što predstavlja rizik za dobrobit životinja, sigurnost građana, javno zdravlje i okoliš.
Razvoj nacionalne Pozitivne liste neće biti uzaludan jer će se nacionalne liste moći zadržati i nakon eventualnog uvođenja zajedničkog europskog sustava.
Štoviše, uspostava nacionalne Pozitivne liste olakšat će buduću prilagodbu i provedbu propisa na razini Europske unije te omogućiti Hrvatskoj da ranije unaprijedi zaštitu dobrobiti životinja i pravnu sigurnost u ovom području.

Narušavanje dobrobiti životinja

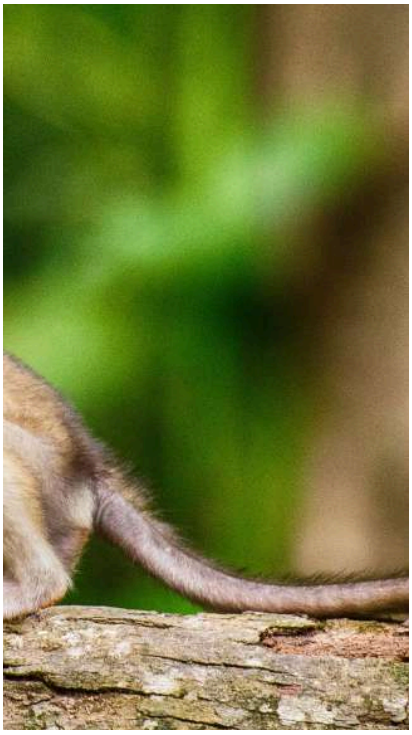
U svakoj fazi trgovine životinje su izložene stresnim čimbenicima što uzrokuje bol, strah i socijalnu deprivaciju, a u mnogim slučajevima rezultira visokim stopama smrtnosti.

Kumulativna patnja koju ove životinje doživljavaju je znatna i često nemjerljiva, a dokazi ukazuju na sljedeće ključne probleme:

- **Okrutne metode hvatanja** – divlje životinje često se love tehnikama koje mogu ozlijediti ili ubiti kako ciljane, tako i neciljane životinje. Mnoge životinje smrtno stradaju od ekstremnog stresa za vrijeme ili nakon hvatanja.
- **Trauma i stres u zatočeništvu** – Životinje ulovljene u divljini i one uzgojene u zatočeništvu često pokazuju zoohotična ponašanja.
- **Loši uvjeti uzgoja** – Nedostatak propisa dovodi do uzgoja u neprimjerenim uvjetima, često vođenih profitom, što rezultira problemima poput prenapučenosti, loše higijene, i visoke smrtnosti mladunaca.
- **Neodgovarajući prijevoz** – Životinje se uobičajeno prevoze u skučenim, slabo prozračenim kontejnerima.

- **Neprikladni domovi** – Kućno okruženje često ne može osigurati uvjete koje divlje vrste trebaju (pripadnici iste vrste, manjak prostora), što uzrokuje trajne fizičke i psihičke štete.
- **Prehrambeni nedostaci** – Mnogi egzotični kućni ljubimci dobivaju neprikladnu prehranu, što dovodi do pothranjenosti, pretilosti, metaboličkih bolesti i dr.
- **Nedostatak veterinarske stručnosti** – Mali broj veterinara specijaliziran je za egzotične vrste, što znači da mnoge ne dobivaju odgovarajuću medicinsku skrb.
- **Ometanje sna** – Noćne životinje koje se drže kao kućni ljubimci često imaju poremećene prirodne cikluse spavanja zbog interakcije s ljudima tijekom dana.

Rizici

Trenutno, divlje životinje koje se drže kao kućni ljubimci predstavljaju nekoliko ozbiljnih rizika:

Zaštita prirode

Prekomjerno iskorištavanje divljih populacija uklanjanjem životinja iz njihovih prirodnih staništa za potrebe trgovine egzotičnim kućnim ljubimcima izravno doprinosi rizicima za zaštitu prirode i održivost.

EU uvozi milijune divljih ili egzotičnih životinja, uključujući vrste uhvaćene u divljini i ugrožene vrste, čime povećava ekološki pritisak u zemljama njihovog prirodnog staništa.

Uzgoj u zarobljeništvu često se predlaže kao rješenje, međutim ta praksa ne rješava problem, budući da se divlje životinje mogu plasirati na tržište kao da su uzgojene u zarobljeništvu.

www.canadianveterinarians.net/policy-and-outreach/position-statements/statements/capture-and-sourcing-of-wild-animals-for-the-pet-trade/
www.besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1365-2664.12997
www.europepmc.org/article/PMC/7763047
www.academic.oup.com/bioscience/article/71/9/977/6288359
www.mdpi.com/2076-2615/7/6/47
www.link.springer.com/article/10.1007/s10611-021-09984-9

Rizik od invazivnih stranih vrsta

Trgovina divljim ili egzotičnim kućnim ljubimcima ključni je čimbenik unošenja invazivnih stranih vrsta (ISV) u svijetu, a posebno u EU. Nakon što dospiju u okoliš, neke vrste mogu fizički mijenjati staništa autohtonih vrsta, dok druge mogu ubiti veliki broj autohtonih vrsta. Također ugrožavaju autohtone vrste i njihove ekosustave pojačanom konkurencijom za hranu ili skloništem.

S upravljanjem ISV-om povezani su ogromni troškovi, koje snosi društvo u cjelini, prvenstveno država, a ne poduzeća ili vlasnici koji su odgovorni. Znanstveni dokazi pokazuju kako klimatske promjene vjerojatno povećavaju rizik stvaranjem povoljnijih uvjeta za njihov opstanak, nastanjivanje i širenje, uključujući u regijama gdje prethodno nisu mogle preživjeti.

Literatura* upućuje na to da su preventivne mjere ekonomski i ekološki opravdane.

Zdravlje i sigurnost ljudi

Postoje jasni rizici za javno zdravlje i sigurnost u vezi s trgovinom divljim i egzotičnim kućnim ljubimcima, kao što pokazuju izvješća poput „Infected and Undetected" i „Under their skin" organizacije AAP. Budući da divlje životinje instinktivno skrivaju znakove bolesti, vlasnici često ni ne znaju da su im ljubimci zaraženi – a do trenutka kad se bolest prepozna, prijenos na ljude već se mogao dogoditi. Za razliku od domaćih ljubimaca i stoke, egzotične vrste nisu podložne obveznoj registraciji, identifikaciji ni cijepljenju, što znači da se izvor zaraze u slučaju izbijanja bolesti često ne može pronaći. Da rizik nije tek teorijski, pokazuje slučaj bornavirusa pronađenog u egzotičnim vjevericama koje su se legalno prodavale kao kućni ljubimci – virus je uzrokovao najmanje šest smrtnih slučajeva od encefalitisa u Njemačkoj, a identificiran je tek nakon što su ljudi već umrli. Znanstvenici procjenjuju da je 75 % novih zaraznih bolesti zoonotske prirode i da većina njih potječe od divljih životinja. Sve životinje mogu biti prijenosnici zoonoza, a mnoge su asimptomatski prijenosnici, što znači da sama životinja ne pokazuje nikakve simptome bolesti, ali ih je u stanju prenijeti.

Uvjeti u kojima se odvija trgovina divljim kućnim ljubimcima također pogoduju nastanku i širenju bolesti. Miješanje vrsta tijekom prijevoza koje se inače u prirodi nikad ne bi susrele, u kombinaciji sa stresnim uvjetima i prenapučenošću, stvara uvjete u kojima bolesti mogu nastati i lako se širiti.

Postoje i važne sigurnosne zabrinutosti vezane uz opasne, agresivne ili otrovne vrste kućnih ljubimaca.

Dodana vrijednost Pozitivne liste

- **Poboljšanje zaštite prirode** - Pozitivna lista stvara jasniju granicu između komercijalnog uzgoja i uzgoja u svrhu zaštite vrsta. Pravi konzervacijski uzgoj treba biti transparentan, zakonski reguliran i usmjeren na vraćanje vrsta u prirodna staništa, a Pozitivna lista to omogućuje

- **Učinkovitost i provedivost** - Iskustva Belgije, Nizozemske i Luksemburga pokazuju da Pozitivna lista funkcionira: smanjuje broj zabranjenih vrsta u prodaji, olakšava kontrolu na granicama te potiče društvenu kontrolu. Istraživanje pokazuje da su veterinari, trgovine, skloništa i tijela za provedbu zakona potvrdili njenu učinkovitost.

- **Otpornost na buduće izazove** - Novotkrivene vrste automatski su zabranjene dok ne prođu procjenu, čime se sprječavaju „rupe u zakonu".

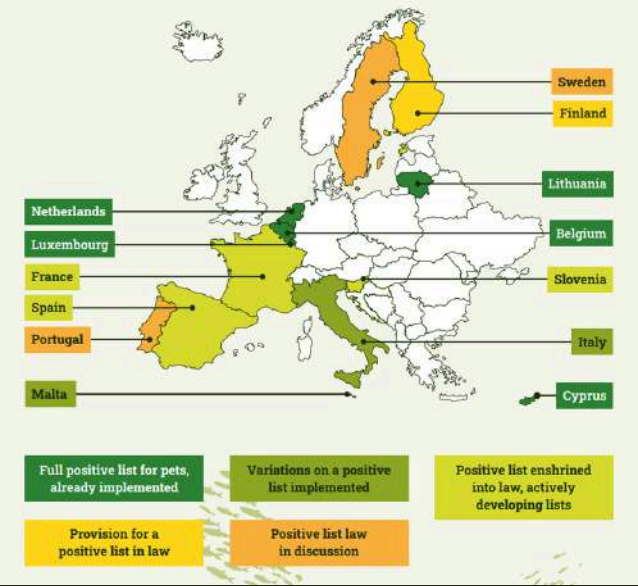
- **Pravna utemeljenost** - Postoji jasna pravna osnova za uvođenje Pozitivne liste na državnoj razini kao i na razini EU.

- **Nadopuna postojećeg zakonodavstva** - Pozitivna lista ojačava provedbu Zakona o zdravlju životinja, Zakonu o zaštiti životinja te Zakona o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima.

- **Ekonomski učinak** - Studija Aguayo i Carpenter (2025.) pokazuje da bi Pozitivna lista na razini EU-a imala relativno mali ekonomski utjecaj na većinu dionika. Poduzeća se mogu preusmjeriti s nelistanih na listane vrste.

- **Provedivost i borba protiv ilegalne trgovine** - Trenutno su legalna i ilegalna trgovina često isprepletene – životinje mogu biti ilegalno uhvaćene u zemlji porijekla, ali legalno prodane na tržištu EU-a ili Hrvatske.

www.griffincarpenter.org/reports/a-single-list-for-the-single-market-assessing-the-impacts-of-an-eu-positive-list-for-pets
www.savanta.com/knowledge-centre/press-and-polls/animal-welfare-poll-in-eu-member-states-2026-eurogroup-for-animals-3-february-2026/
Environmental Crime in the Age of Climate Change - Public report_5
www.rechtspraak.nl/organisatie-en-contact/organisatie/college-van-beroep-voor-het-bedrijfsleven/nieuws/minister-lvvn-moet-kijken-of-huis--en-hobbydierenlijst-kan-worden-uitgebreid https://www.researchgate.net/profile/Michele-Hamers-2/publication/401401484
www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2026D00590&did=2026D00590

Stanje u EU-u

Sve više država članica EU-a prepoznaje problem i djeluje:
- Usvojile Pozitivnu listu: Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Litva i Cipar
- Usvojile djelomično rješenje: Italija i Malta
- U procesu izrade: Španjolska, Francuska i Slovenija
- Razmatraju uvođenje: Finska, Portugal i Švedska

Ekonomski troškovi

Samo u Europi, gospodarska šteta od invazivnih vrsta procjenjuje se na više od 12 milijardi eura godišnje, a taj broj kontinuirano raste. Uz to, sustavi javnog zdravstva suočavaju se s troškovima liječenja zoonoza – bolesti prenosivih s egzotičnih životinja na ljude, poput salmoneloze, herpesvirusa B i ptičje gripe – čija prevencija i liječenje opterećuju zdravstvene proračune. Veterinarske službe i skloništa za životinje dodatno snose teret zaplijenjenih ili napuštenih egzotičnih životinja za čiji smještaj, prehranu i skrb nedostaju i stručnost i sredstva. Pozitivna lista – kojom se unaprijed definira koje su vrste dopuštene za držanje kao kućni ljubimci – najefikasniji je regulatorni alat za rješavanje ovih problema.

Zablude

Postoji nekoliko stvari koje Pozitivna lista nije. Naime, ona:

- **NIJE opća zabrana držanja kućnih ljubimaca** - to je proporcionalan, fleksibilan alat koji omogućuje prijelazno razdoblje što im daje vremena za prilagodbu

- **NIJE statičan alat koji ignorira nove znanstvene dokaze** - vrste se mogu dodavati i uklanjati s liste u svjetlu novih dokaza, a isto bi se primjenjivalo i u slučaju promjene taksonomskog naziva neke vrste

- **NIJE razlog za oduzimanje kućnih ljubimaca** - životinje koje nisu na listi (zabranjene), a već se zakonito drže kao kućni ljubimci, ostaju u domu vlasnika do kraja života

- **NIJE ekonomska prijetnja** - ne zabranjuje držanje svih životinja, nego uvodi jasna pravila koja omogućuju odgovorno tržište, sprječavaju troškove nastale zbog zapljena, liječenja, zbrinjavanja i šteta te pruža veću pravnu sigurnost

- **Iznimke:** U svim postojećim Pozitivnim listama, pojedinci koji mogu jasno dokazati da posjeduju znanje te kapacitete u pogledu vremena, financija i prostora za pružanje onoga što takve životinje trebaju, mogu podnijeti zahtjev za individualnu iznimku

PRIJATELJI ŽIVOTINJA
www.prijatelji-zivotinja.hr

AAP